

Dokumentin sisältö

JOHDANTO

- ....1 Indikaattorikatsaus kunnan elinvoimasta ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta
- ....2 Menneen valtuustokauden toimenpiteet
- ....3 Johtopäätökset ja katse tulevaan
- ....4 Toimintaympäristömme kuntalaisten hyvinvoinnin edistämässä
- ....5 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset
- ....6 HYTE-kerroin ja TEA-viisari
- ....7 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
- ....8 Hyvinvointisuunnitelma

VALTUUSTOKÄSITTELY

- ....9 Suunnitelman laatijat
- ....10 Suunnitelman hyväksyminen

JOHDANTO

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja ehkäisevä päihdetyö ovat kunnan lakisääteisiä perustehtäviä. Nämä tehtävät tulevat säilymään kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa 1.1.2023. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) tulee voimaan 1.1.2023, ja sen mukaan kuntien uutena tehtävänä on yhteistyö hyvinvointialueen kanssa.

Kunnan tulee seurata kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilaa väestöryhmittäin ja ottaa terveystarkkailut huomioon kunnan kaikissa toiminnoissa. Seurannan tarkoituksena on varmistaa terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän toiminnan riittävä toteutuminen. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain. Lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

Tämä dokumentti jakautuu kahteen osaan. Hyvinvointikertomus kuvaa mennyttä valtuustokautta antaen tietoa kuntalaisten elinolosuhteista, terveydestä ja hyvinvoinnista sekä kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävästä toiminnasta. Hyvinvointisuunnitelma tulevalle valtuustokaudelle taas vahvistaa osaltaan kunnan strategisten tavoitteiden ja taloudellisten vaikutusten saavuttamista. Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma tehdään kerran valtuustokaudessa ja ne ovat lakisääteisyysensä lisäksi kunnan hyvinvointijohtamisen työväline ja toimivat poliittisen päätöksenteon tukena. Hyvinvointisuunnitelmataulukossa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet tulevalle valtuustokaudelle on jaettu eri ikäryhmiä koskeviksi tavoitteiksi, toimenpiteiksi ja näiden mittareiksi.

OSA I: Päättävän valtuustokauden arviointi

- Indikaattorikatsaus kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta
- Menneen valtuustokauden toimenpiteet
- Johtopäätökset ja katse tulevaan

OSA II Tulevan valtuustokauden suunnittelu

- Toimintaympäristö hyvinvointipolitiikan toteuttamisessa
- Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset
- HYTE-kerroin ja TEA-viisari
- Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat Etelä-Karjalassa
- Rautjärven kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpideohjelma/suunnitelmataulukko 2021-2025

Kuntien hyvinvointikertomukseen liittyvää lainsäädäntöä

Perustuslaki 731/1999

19§ Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä

Kuntalaki 410/2015

1§ Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla

37§ Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Hyvinvoinnin edistämisen tulee olla kiinteä osa kuntastrategiaa sekä talouden ja toiminnan suunnittelua

Lakisosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021

6§ Kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Kunnan on toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi kunnan on tehtävä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Kunnan on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

Terveydenhuoltolaki 1326/2010

11§ Kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on päätöksenteon ja ratkaisujen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon tehtävien päätösten ja ratkaisujen vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin

12§ Kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosoittimia

36 § Sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on tarjottava asiantuntemusta ja tukea kunnille järjestämällä koulutusta, kokoamalla hyvinvointi- ja terveysseurantatietoja sekä levittämällä kuntien käyttöön sairauksien ja ongelmien ehkäisyä näyttöön perustuvia toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen alueelliset strategiat ja suunnitelmat on valmisteltava yhteistyössä kuntien kanssa ottaen huomioon kunnan eri toimialojen toiminta.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 2. luku

Lisäksi erityislainsäädännössä eri väestö- ja asiakasryhmien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säädetään yksityiskohtaisemmin.

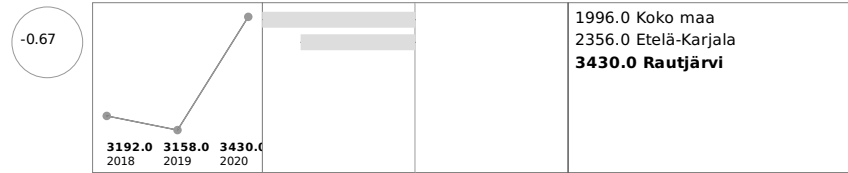
1 Indikaattorikatsaus kunnan elinvoimasta ja kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta

TALOUS JA ELINVOIMA

Talous

Tulot

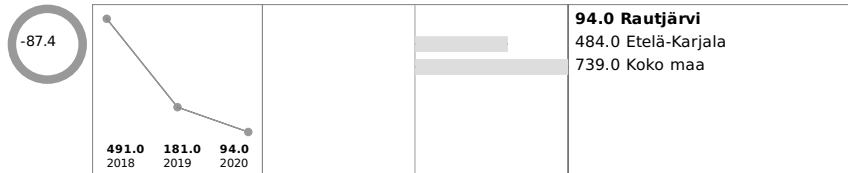
Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

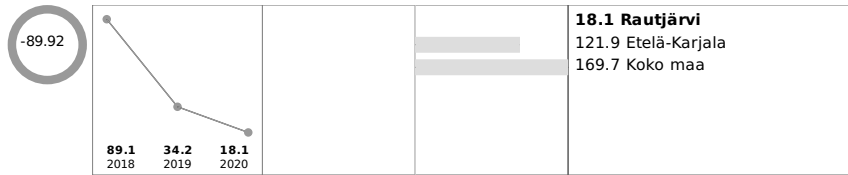
Valtionosuudet, % nettokustannuksista

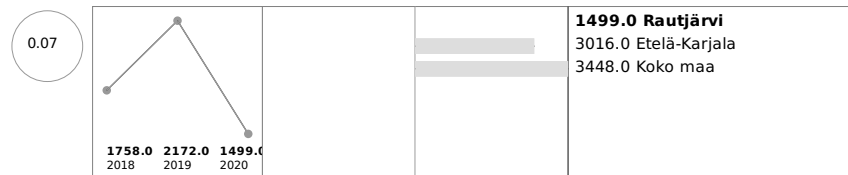
Vuosikate, euroa / asukas

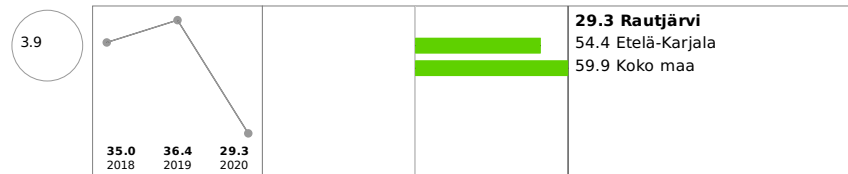
Vuosikate, % poistoista

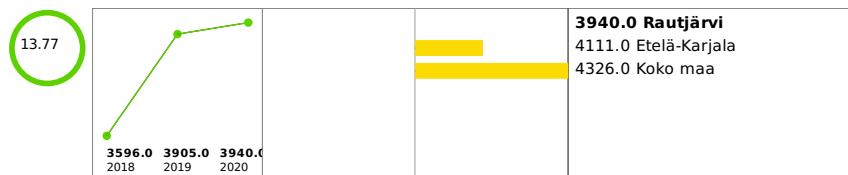
Lainakanta, euroa / asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

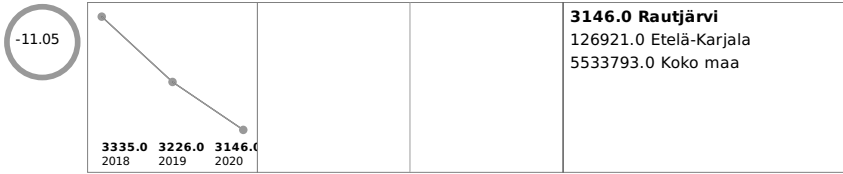
Verotulot, euroa / asukas

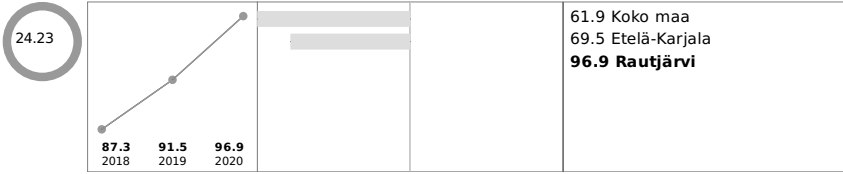
Elinvoima

Väestö

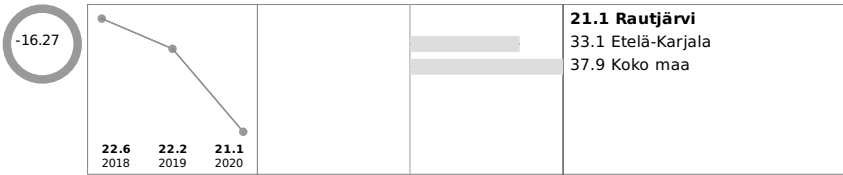
Väestö 31.12.

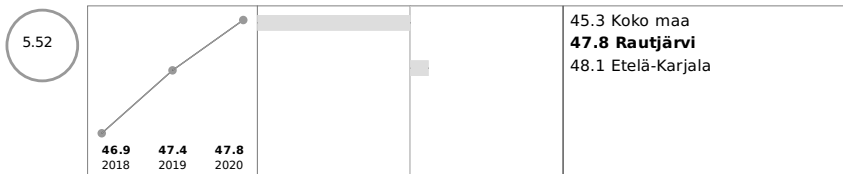
Huoltosuhte, demografinen

Lapsiperheet, % perheistä

Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

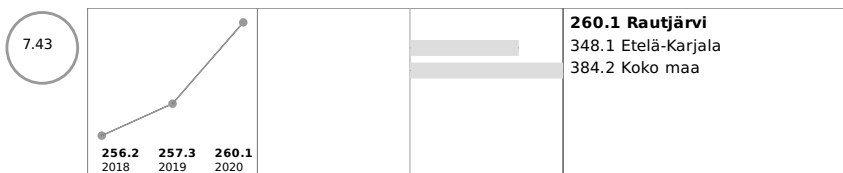
65 vuotta täyttäneet, % väestöstä

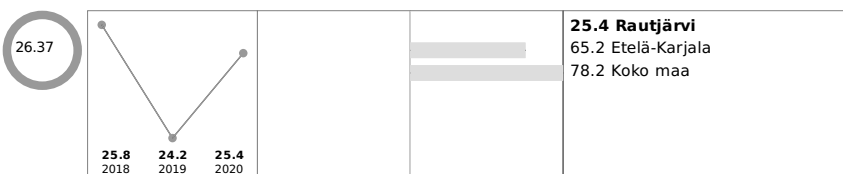
Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

Koulutustasomittain

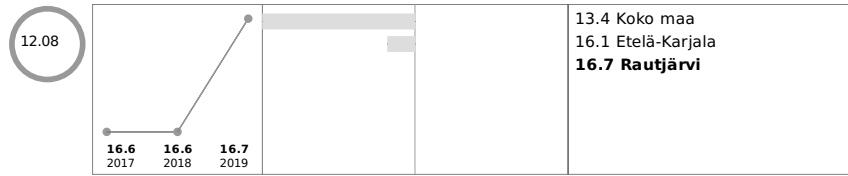

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

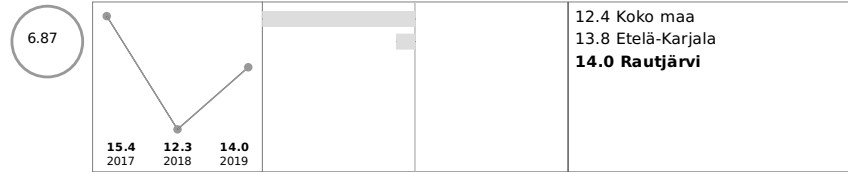

Elinvoima

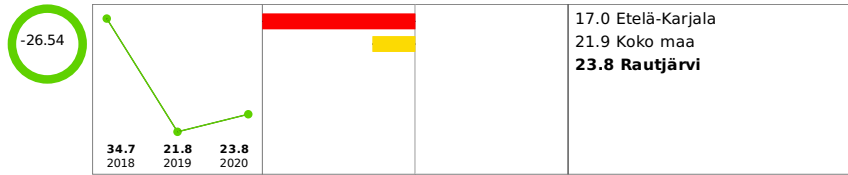
Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Lasten pienituloisuusaste

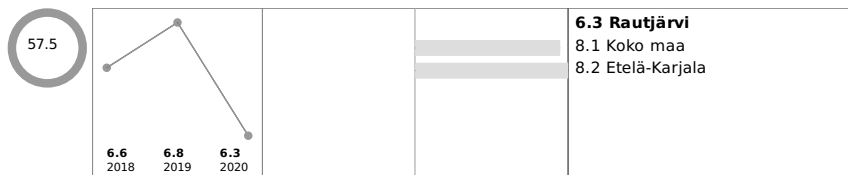
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Perustoimeentulotukea vuoden aikana saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

TALOUS JA ELINVOIMA - Yhteenveto

Rautjärven kunnan elinvoima on heikentynyt merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Väestö on vähentynyt yli 10% vuosina 2015-2020 ja huoltosuhde on heikentynyt väestön ikääntyessä. Vuoden 2020 lopussa neljä kymmenestä rautjärveläisestä oli yli 65-vuotiaita. Vastaavasti lapsiperheiden määrä on pienentynyt. Lapsiperheiden osuus koko kunnan väestöstä on Etelä-Karjalan pienin (v. 2020 21,1%). Joka neljäs lapsiperhe on yhden vanhemman perhe.

Rautjärveläisistä 16,7% oli pienituloisia vuonna 2020. Pienituloisten määrä on pysynyt melko samana pitkään, kuin myös pienituloisissa kotitalouksissa asuvien lasten osuus kaikista lapsista (v. 2019 14%). Perustoimeentulotuen saajien määrä on pysynyt melko muuttumattomana (v. 2020 6,3%). Koulutustaso on hienoisessa kasvussa.

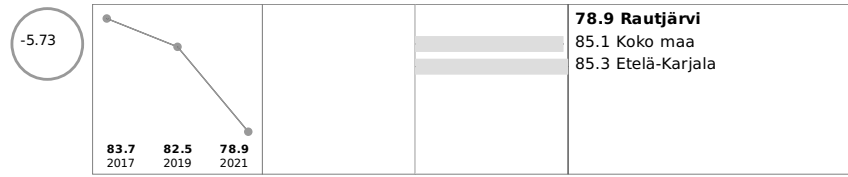
Rautjärven kunnan suurena haasteena on korkea työttömyysaste. Nykyinen työttömyysprosentti 12,9% on Etelä-Karjalan korkeimpia. Työttömyysaste saatiin kääntymään laskuun vuonna 2019, mutta se oli korkeimmillaan vuonna 2020; 16,8%. Myös pitkäaikaistyöttömien määrä laski vuonna 2019, mutta on jälleen nousussa. Työttömistä miltei neljännes (23,8%) on pitkäaikaistyöttömiä, eli yli vuoden työttöminä olleita. Työikäisestä väestöstä vaikeasti työllistyviä oli vuonna 2020 6,9%.

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta %				
	3/2020	9/2020	3/2021	9/2021
Rautjärvi	16,8	15,7	17,1	12,9
Etelä-Karjala	14,1	12,7	13,8	10,1
Koko maa	11,8	12	12,6	10,1

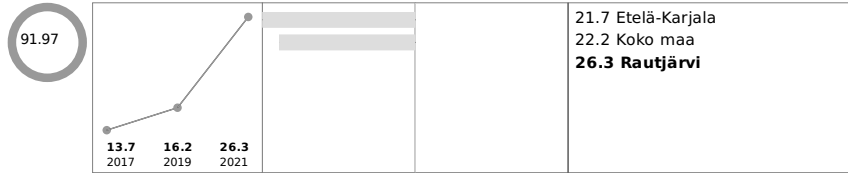
LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

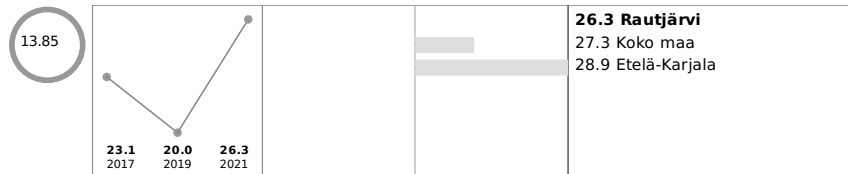
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

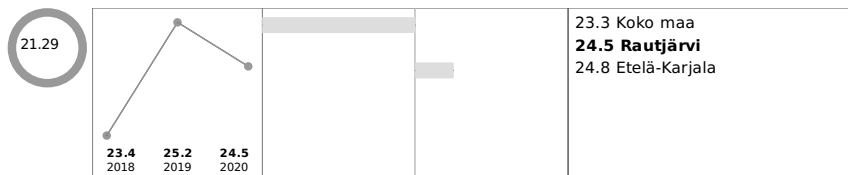
Ei syö aamupalaa joka arkiamu, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

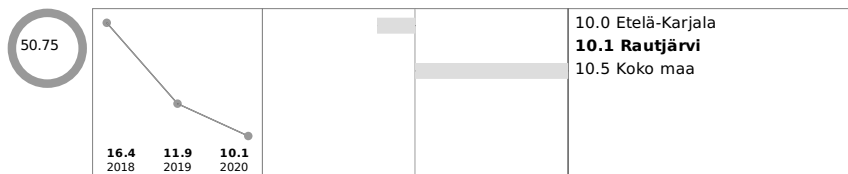
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

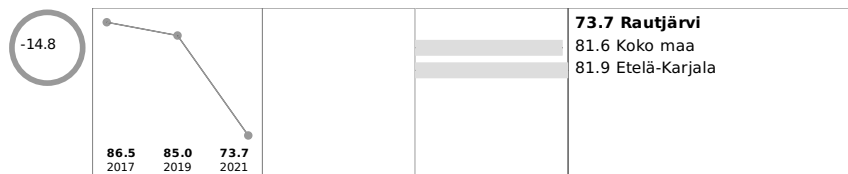
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

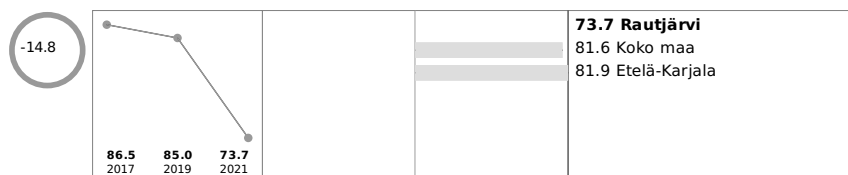
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

Ei ole kiusattu koulussa lainkaan lukukauden aikana, %

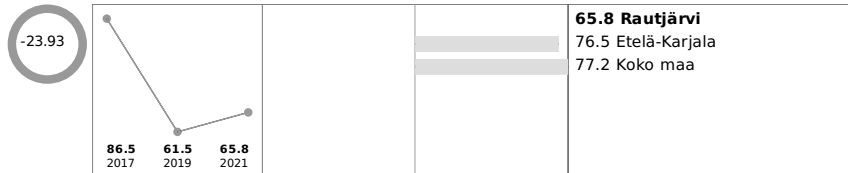

Ei ole osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen, %

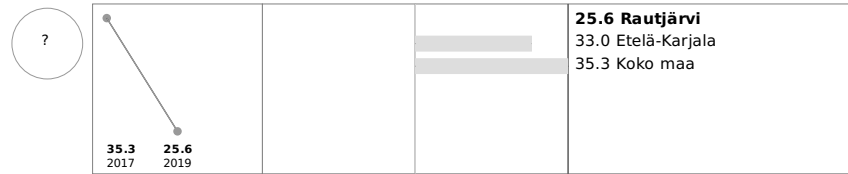

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Pitää koulunkäynnistä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Kouluinnostus, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Luokassa uskaltaa sanoa mielipiteensä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

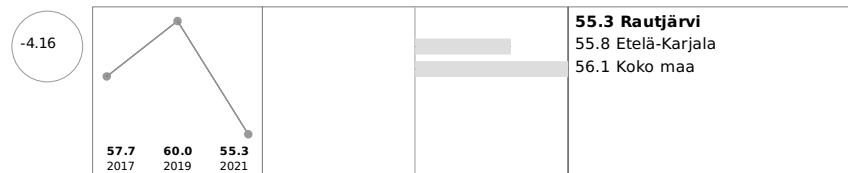

Osallistunut koulun asioiden suunnitteluun, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

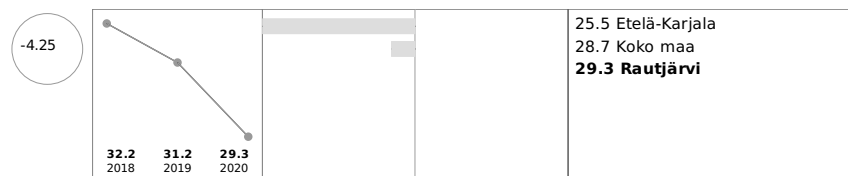

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

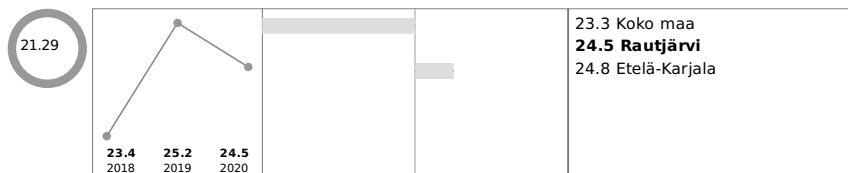
Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

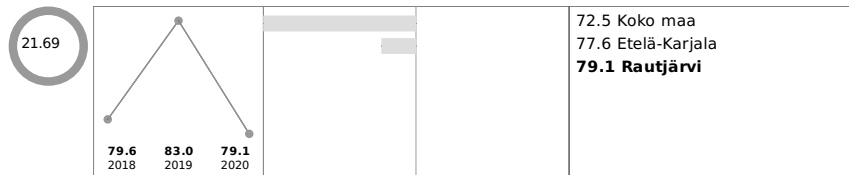
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)

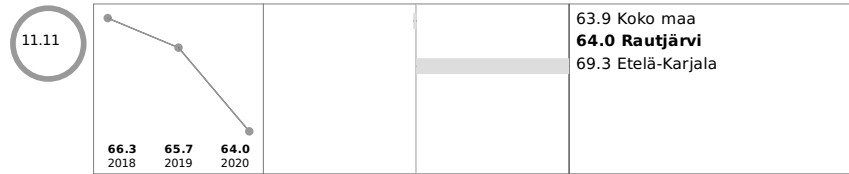
Kunnan palvelut

Päivähoito

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut

Kaikki kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistuneet 31.12., % 1 - 6-vuotiaista

Sosiaali- ja terveydenhuolto

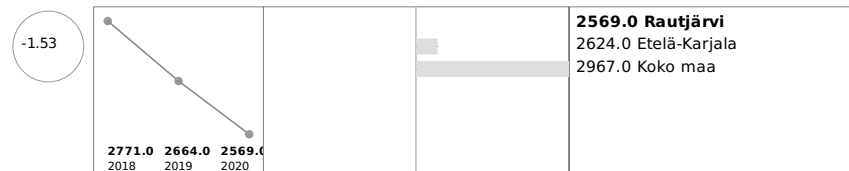
Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Käynyt kouluterveydenhoitajalla vähintään 2 kertaa lukuvuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

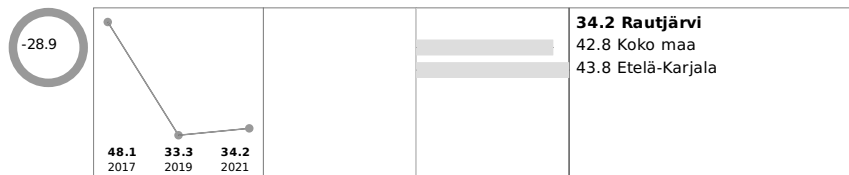

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiaista

Vapaa-aika

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET - Yhteenveto

Muutokset lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnissa

Positiiviset muutokset

- Rohkeus kertoa oma mielipide luokassa kasvanut
- 92,1 % harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, luku on pysynyt tarkastelujaksolla melko samana

- Vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä on laskenut vuodesta 2017, mutta lähtenyt taas nousuun
- Toimeentulotukea saaneiden perheiden määrässä oli piikki vuonna 2018, jolloin yli 16% perheistä oli saanut toimeentulotukea vuoden aikana. Nyt määrä on palannut takaisin vuoden 2017 tasolle, eli noin 10%.

Negatiiviset muutokset (koronaviruspandemian aikaiset pelot, rajoitukset ja muutokset palveluissa ovat voineet vaikuttaa)

- Mielialaan liittyvät ongelmat 4. ja 5.-luokkalaisilla ovat lisääntyneet: kahden viime viikon aikana 26,3 % koki mielialaan liittyviä ongelmia, mikä on 12,6% enemmän kuin vuonna 2017. Tähän vaikuttaa luultavasti koronaviruspandemian aikaiset pelko, epätietoisuus ja rajoitukset
- Tyytyväisyys omaan elämään on laskenut 5%
- Hampaiden harjaaminen vähentynyt
- Entistä harvempi syö aamupalan
- Koulunkäynti-innostus ja koulusta pitäminen pudonnut
- Mahdollisuudet puhua mieltä painavista asioista koulussa aikuisen kanssa ovat hieman vähentyneet, ja vain noin 55% 4.-5.-luokkalaisista kokee, että tällainen mahdollisuus on
- Yhä useampi on kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana (18,4% 4.-5.-luokkalaisista)

Koulukuraattorilla lukuvuoden aikana käyneiden osuus on noussut peräti 27,2%. 36,8% vastanneista on käynyt kuraattorilla. Terveystoimijalla käynnit ovat puolestaan vähentyneet.

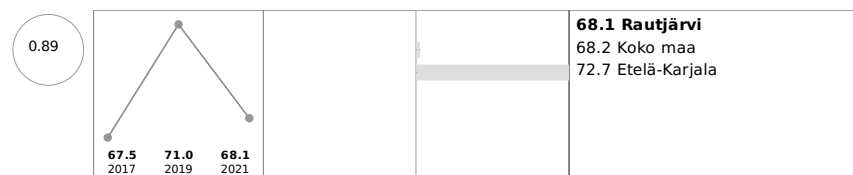
Kouluterveyskyselyn vastaukset kertovat, että kiusaamista kokeneiden määrä on lisääntynyt ja kiusaamiseen osallistuneiden määrä noussut. 26,3% kertoo osallistuneensa kiusaamiseen lukukauden aikana ja 42,1% kertoo tullessa kiusatuksi.

HUOM! Muutoksia tarkasteltaessa trendistä poikkeaviin yksittäisten vuosien tuloksiin täytyy suhtautua kriittisesti. Mitä pienempi kunta on sitä todennäköisempää on satunnainen vaihtelu. Mikäli kunnassa on noin 100 vastaajaa, muodostaa yksi vastaaja yhden prosenttiyksikön.

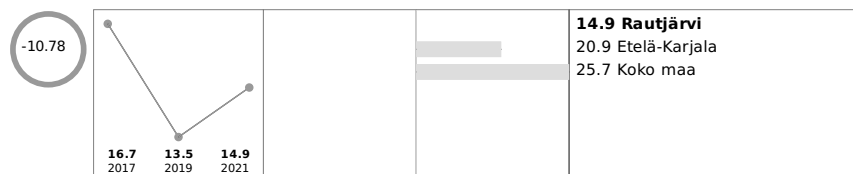
NUORET JA NUORET AIKUISET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

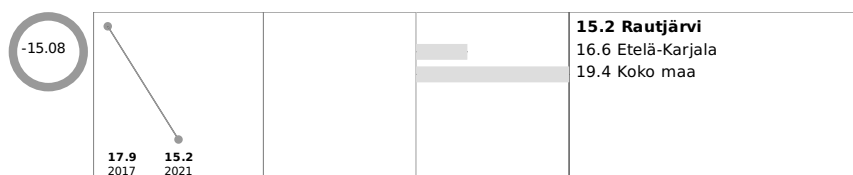
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

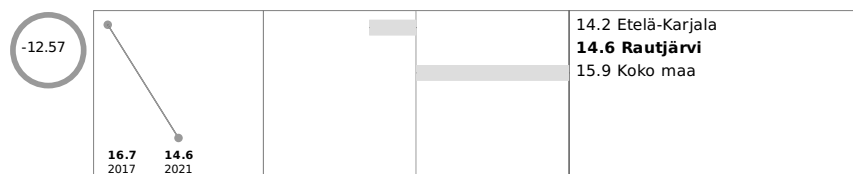
Kokee terveydentilansa keskinortaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

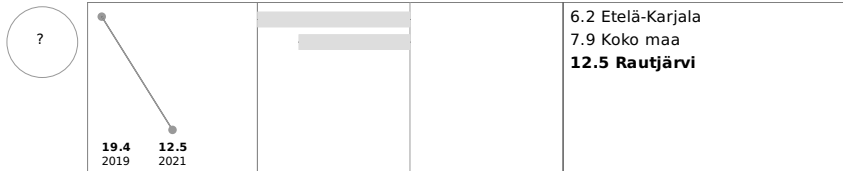
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

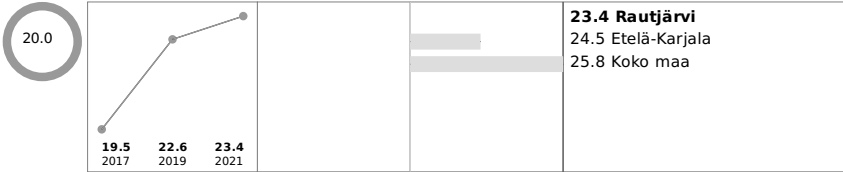
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

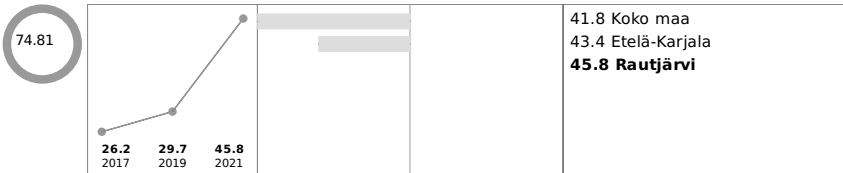
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

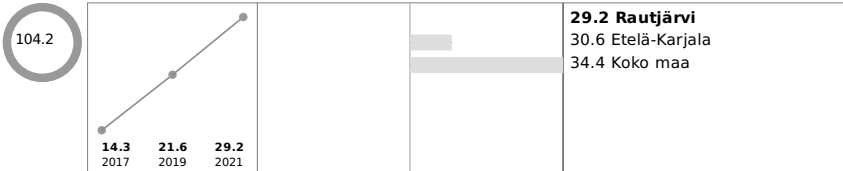
Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

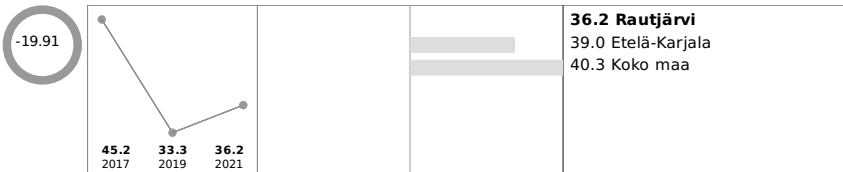
Ei syö aamupalaa joka arkiamu, % 8. ja 9. luokan oppilaista

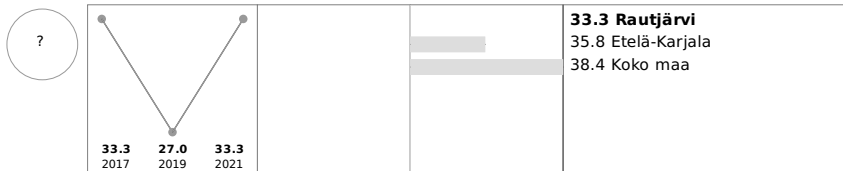
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

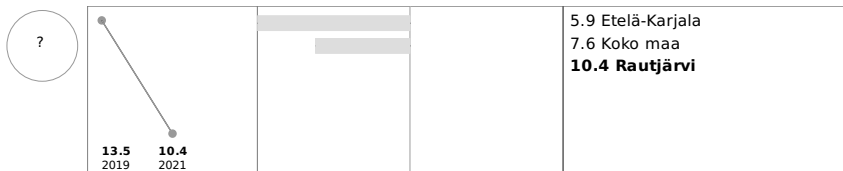
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

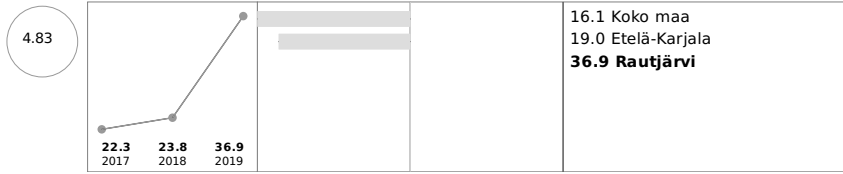
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

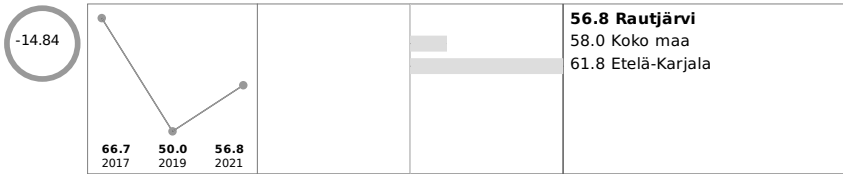

Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisistä

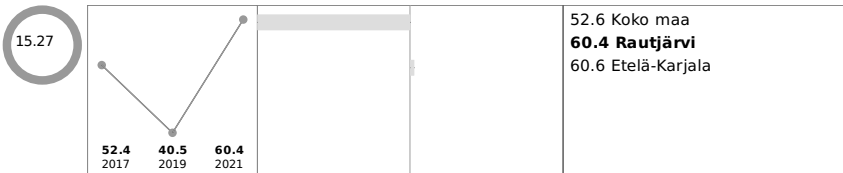

Opiskelu, työ ja toimeentulo

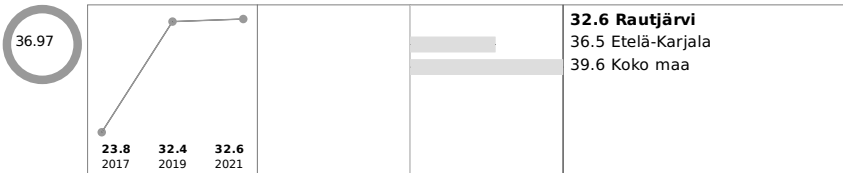
Pitää koulunkäynnistä, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Opettajalta saatu välittävä ja oikeudenmukainen kohtelu, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Vaikeuksia oppimistaidoissa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

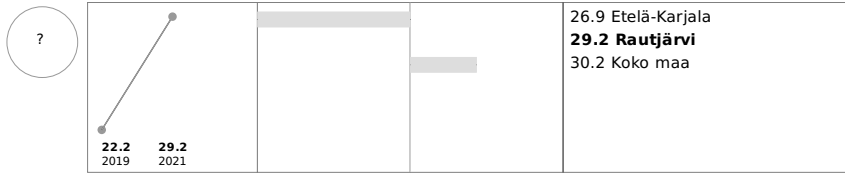

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

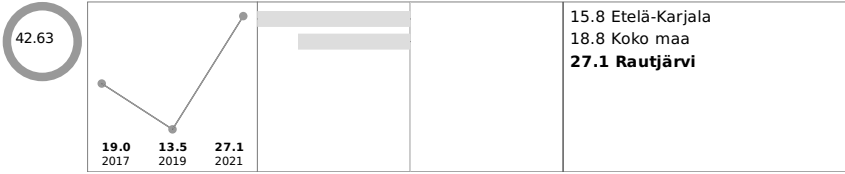
Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista

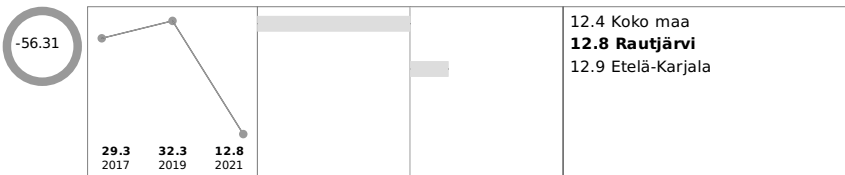
Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

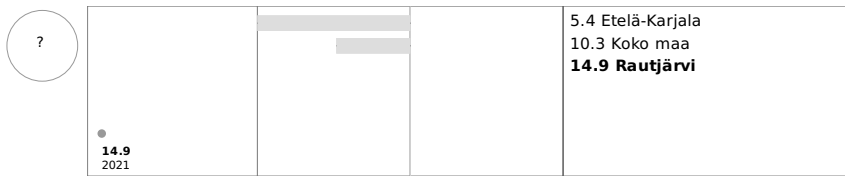
Käynyt kouluterveydenhoitajalla muuten kuin terveystarkastuksessa lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

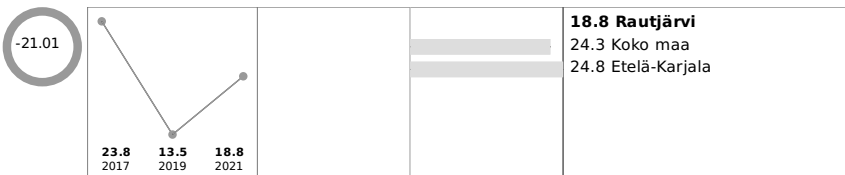

Käynyt koulupsykologilla lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

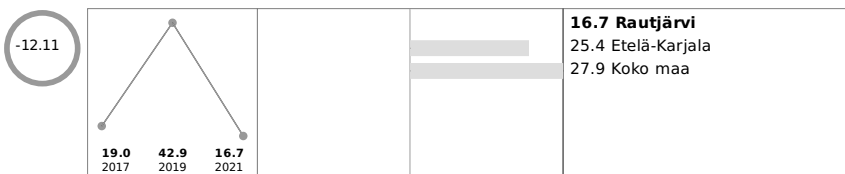

Vapaa-aika

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

NUORET JA NUORET AIKUISET - Yhteenveto

Nuoret (8. ja 9.-luokkalaiset)

Positiiviset muutokset

- Yksinäiseksi itsensä kokevien määrä on laskenut
- Kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta kokeneiden määrä on laskenut
- Yli 8h nukkuvien määrä on noussut
- Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien määrä on laskenut
- Vähintään tunnin päivässä liikkuvien ja yli 1h hengästyttävää liikuntaa viikossa harrastavien määrät ovat nousussa
- Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa ovat vähentyneet
- 60,4% kokee saaneensa opettajalta välittävää ja oikeudenmukaista kohtelua (v. 2019 40,5%)
- 60,4 % kokee, että heillä on mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista. Vuonna 2017 luku oli 38,7%.

Negatiiviset muutokset (koronaviruspandemian aikaisten pelot, rajoitukset ja muutokset palveluissa ovat voineet vaikuttaa)

- 29,2% on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana
- 45,8 % ei syö aamupalaa päivittäin, v. 2017 luku oli 26,2%
- Miltei kolmannes nuorista ei syö koululounasta päivittäin (29,2%), vuonna 2017 luku oli 14,3%
- Noin joka neljäs (23,8%) 8.-9.-luokkalainen on BMI:n mukaan ylipainoista, määrä on kasvanut neljässä vuodessa 10%
- Yhä useampi kokee perheen taloudellisen tilanteen kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi
- Vaikeuksia oppimistaidoissa on yhä useammalla, luku on noussut 10% ja on nyt 32,6%
- Joka neljännelle on sattunut tapaturma lukuvuoden aikana koulussa tai koulumatkalla
- Koulukuraattorin luona käyneiden määrä on laskenut tässä ikäryhmässä 20% kahdessa vuodessa (v. 2021 12,8%)

Nuoret aikuiset

Syrjäytymisriskissä olevien (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) nuorten määrä Rautjärvellä on hälyttävä: vuonna 2019 syrjäytymisriskissä oli 36,9% 18-24 vuotiaista. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä on kaksinkertaistunut neljässä vuodessa (tuorein tieto vuodelta 2019 on 11,6%).

Neljännes 18-24-vuotiaista työvoimasta on työttömänä (27,3%). Luku on pysynyt melko samana.

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16 - 24-vuotiaiden määrä 5% vastaavanikäisestä väestöstä, on huomattavasti korkeampi Rautjärvellä, kuin keskimäärin koko Suomessa ja Etelä-Karjalassa

TYÖIKÄISET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

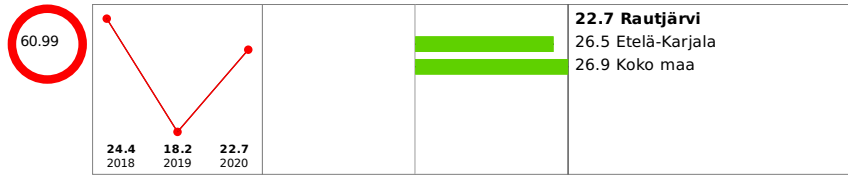
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

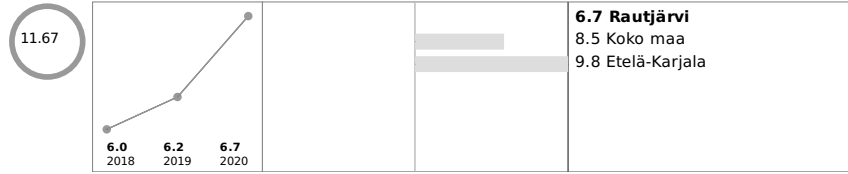
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

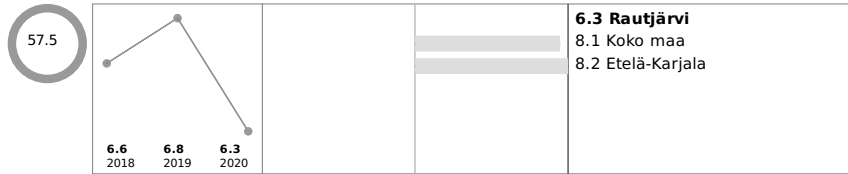

Alkoholijuomien myynti, 100 % alkoholia, litraa / 18 vuotta täyttäneet

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Perustoimeentulotukea vuoden aikana saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

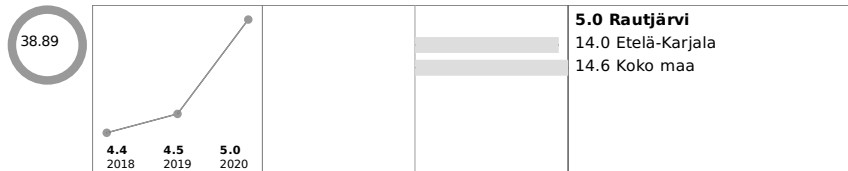

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

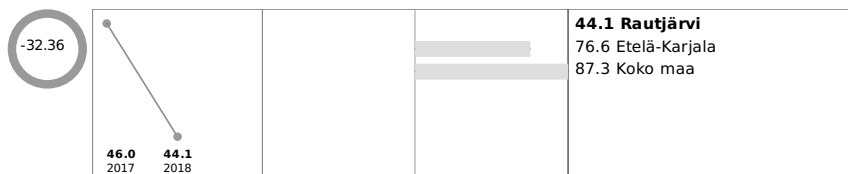
Yleistä asumistukea saaneet yhteensä, % asuntokunnista

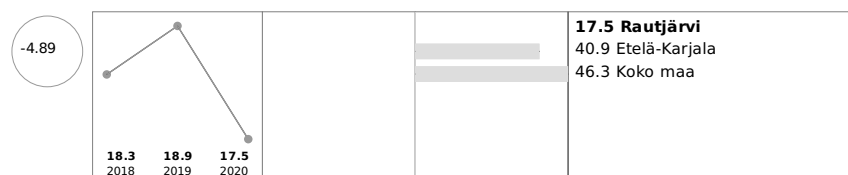
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

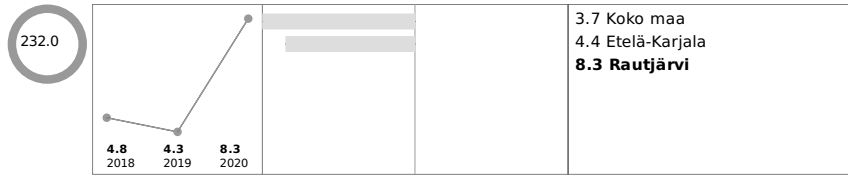
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta

Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

TYÖIKÄISET - Yhteenveto

Työikäisten hyvinvoinnin kehitys

- Työkyvyttömyyseläkettä saa 13,7 % 25 - 64-vuotiaista, joista hieman yli puolet on työkyvyttömyyseläkkeellä mielenterveyden tai käyttäytymisen häiriöiden vuoksi. Nämä lukemat ovat kaksi kertaa suuremmat kuin Etelä-Karjalassa keskimäärin.
- Äänestysaktiivisuus viime kuntavaaleissa oli 57,8 %, joka on 5 % vähemmän kuin vuonna 2017.
- Vaikeasti työllistyvien ja toimeentulotuen saajien määrät ovat pysyneet ennallaan
- Rattijuopumusten määrä on miltei kaksinkertaistunut neljässä vuodessa, muiden rikosten määrissä ei ole merkittäviä muutoksia

Työikäisten koetusta hyvinvoinnista ja terveydestä ei ole saatavilla kovin paljoa tietoa. Vuonna 2020 Eksote teki etelä-karjalaisille **elämänlaatukselyn**, johon Rautjärveltä vastasi 130 henkilöä, 27 miestä ja 73 naista. Kyselyn tuloksia:

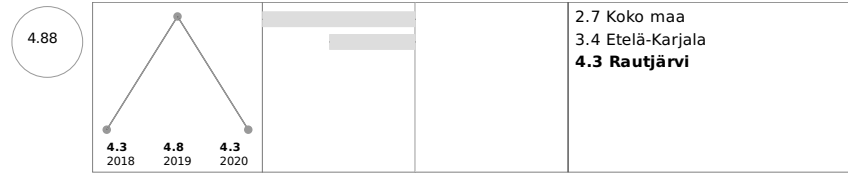
- 80 % arvioi elämänlaatunsa hyväksi, 63% koki nauttivansa elämästään paljon ja 28 % kohtuullisesti
- 70 % oli tyytyväisiä terveyteensä
- Noin 30 % kertoi tarvitsevansa kohtuullisesti tai paljon lääke- tai muuta hoitoa pystyäkseen toimimaan päivittäisessä elämässä
- 70 % koki heillä olevan riittävästi tarmoa ja liikuntakykyä hyväksi
- 80 % oli tyytyväisiä työkykyynsä
- Omasta elämästään 60 % tunsu paljon merkityksellisyyttä ja kohtuullisesti 33 %.
- 14 % oli vain vähän tyytyväisiä ulkomuotoonsa ja 26% kohtalaisesti, mutta kuitenkin 79 % oli tyytyväisiä itseensä
- Melko usein tai hyvin usein alakuloisuutta, epätoivoa, ahdistusta ja/tai masennusta koki n. 20 %
- 76 % tunsu olonsa turvallisiksi päivittäisessä elämässään
- 18 % vastasi heillä olevan vähän rahaa tarpeisiinsa nähden
- 22 % koki, että heillä on vain vähän mahdollisuuksia vapaa-ajan toimintaan
- 17 % oli tyytymättömiä asuinalueensa olosuhteisiin
- 20 % oli tyytymättömiä mahdollisuuteensa saada terveyspalveluja
- Mahdollisuuden käyttää julkisia liikennevälineitä oltiin Etelä-Karjalan tyytymättömiä (74,6%)
- 78 % oli tyytyväisiä ihmissuhteisiinsa, 24 % koki tyytymättömyyttä sukupuolielämäänsä

Koska vastaajamäärä on pieni, ei tulokset ole täysin yleistettävissä.

IKÄIHMISET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

Omaishoidon tuen 65 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

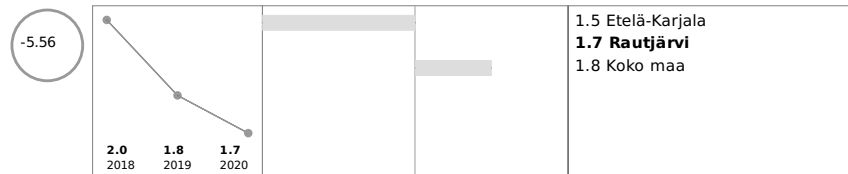

Eriytskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

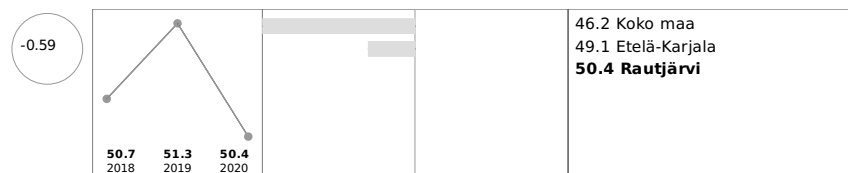

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

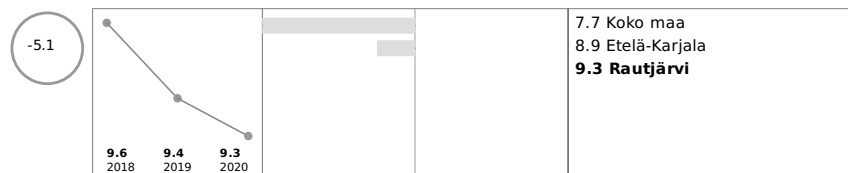
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

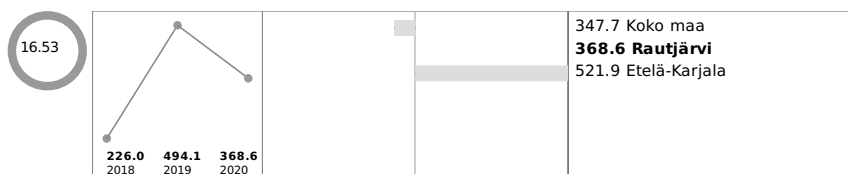
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä asuntoväestöstä

Eläkkeensaajien asumistukea saaneet, % asuntokunnista

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (-2018)

IKÄIHMISET - Yhteenveto

- 75 vuotta täyttäneistä 96,4 % asui kotona vuonna 2019. Tämä on niin maakuntaan kuin koko maahan verraten iso luku.
- 50 % 75-vuotta täyttäneistä asui vuonna 2020 yksin.
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen määrä on kasvanut.
- Eläkkeensaajan asumistukea sai 9 %.

Suurella kotona asuvien prosentiosuudella ja kaatumisten ja putoamisten aiheuttamisen hoitajaksojen määrällä on mitä todennäköisimmin yhteys. Osa 75-vuotta täyttäneistä on toimintakyvyttään siinä kunnossa, että odottaa paikkaa palveluasuntolasta. Niinpä riski tapaturmiin kotona kasvaa.

2 Menneen valtuustokauden toimenpiteet

Koronaviruspandemia on vaikuttanut kuntalaisten hyvinvointiin ja kunnan palveluiden toimintaan maaliskuusta 2020 aina tähän päivään. Muun muassa koulujen etäopetusjaksot, kulttuuritapahtumien peruuntuminen, kirjaston sulkeutuminen, kansalaisopiston ja liikuntatoimen ryhmien peruuntuminen ovat kaikki vaikuttaneet heikentävästi kuntalaisten hyvinvointiin. Korona-aika on lisännyt yksinäisyyttä ja laskenut ikäihmisten toimintakykyä. Perheiden sisäisiin ongelmiin korona-ajalla on mahdollisesti ollut myös lisäävä vaikutus.

Terveelliset elintavat

Rautjärveläisten terveellisiä elintapoja on tuettu rakentamalla Simpeleen urheilukeskuksen yhteyteen ulkokuntosali ja Sorasiilon kuntoportaati. Liikuntatoimen ja Simpelejärven opiston liikuntaryhmät kunnan molemmissa taajamissa sekä mielen hyvinvointia tukevat käsityö- ja taideryhmät ovat olleet suosittuja. Liikkuva koulu-hanke lisäsi liikettä koulupäiviin ja jäi hankkeen loputtua pysyväksi toimintamalliksi kouluihin.

Lasten ja nuorten osalta kehityssuunta on monin tavoin huolestuttava. Älylaitteet ovat muuttaneet arkea ja myös lasten ja nuorten vapaa-ajasta suuri osa kuluu sarjojen, elokuvien, pelien ja sosiaalisen median parissa. Sosiaalinen media voi tarjota monille esimerkiksi kaivattua vertaistukea ja uusia ystäviä, mutta älylaitteiden parissa vietetty aika on suoraan pois aktiivisemmista harrasteista.

Monipuolinen ruokavalio ja säännölliset ruokailuajat tukevat kasvavan ihmisen hyvinvointia, mutta tällä hetkellä suuri osa koululaisista ei syö aamupalaa eikä edes päivittäin kouluruokaa. Onkin jatkossa tärkeää löytää ne keinot, joilla lasten ja nuorten ruokasuhdetta voitaisiin tukea ja saada heidät huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan niin ravinnon, unen kuin liikkumisenkin osalta.

Mielen hyvinvointi

Kunnassa on ylläpidetty laadukkaita kirjasto- ja kulttuuripalveluita. Kulttuurilla on tutkitusti paljon positiivisia vaikutuksia mielen hyvinvointiin. Kirjastopalvelut toimivat kunnan molemmissa taajamissa ja kulttuuritapahtumissa pyritään olemaan tasapuolisia eri puolella kuntaa asuvia kohtaan.

Rautjärven monipuolinen ja rikas luonto on kuntalaisten saavutettavissa. Luontokohteita on pidetty hyvässä kunnossa.

Rautjärven kunta käynnisti yhdessä MLL Simpeleen osaston kanssa perhekahvilatoiminnan. Myöhemmin mukaan tuli Ruokolahden seurakunta, ja nyt kahvilatoiminta jatkuu MLL:n ja seurakunnan yhteistyönä. Perhekahvila tarjoaa tärkeän kohtaamispaikan vanhemmille.

Simpeleellä sijaitsevan nuorisotila Kellarin lisäksi avattiin Aseman koululla nuorisotila Laituri. Nuorisotoimi on muutenkin lisännyt toimintaansa Asemanseudulla, jotta nuorilla olisi yhdenvertaisemmat mahdollisuudet osallistua toimintaan.

Työllisyys

Rautjärven kunta vastasi korkean työttömyysprosentin haasteeseen viime valtuustokaudella Työn Rautjärvi -hankkeella. Pitkäaikaistyöttömien työllistymiseen tähdännyt Työn Rautjärvi -koordinaatiohanke toteutettiin vuosina 2017-2019 yhteistyössä Saimaanvirta ry:n (entisen TyönVuoksi ry:n) kanssa. Hankkeen tavoitteena oli mm. yhteistyön lisääminen yritysten ja työnantajien kanssa, työkokeilujen edistäminen yrityksissä, asiakkaiden kartoittaminen yritysten työtarjousten perusteella ja kunnan työllistämisavustuksen markkinointi ja maksatukseen liittyvä tuki. Hankkeella oli vaikuttavuutta: työttömyysaste laski hankkeella 4,9% ja pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä putosi 13,2%.

Etelä-Karjalan korkeimpiin lukeutuva työttömyysaste (12,9% syyskuussa 2021) vaatii tulevalle valtuustokaudella merkittäviä toimenpiteitä.

Osallisuus

Nuorten vaikuttajaryhmä ja vanhusneuvosto ovat toimineet menneellä valtuustokaudella aktiivisesti.

Helmi Hyvää elämää ikääntyneenä -hanke lisäsi seurakunnan, Eksoten ja kunnan yhteistyötä ja onnistui tavoittamaan kyläkerroksellaan yli 150 ikääntynyttä eri puolella kuntaa. Tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta eri toimijoiden palveluista Rautjärvellä ja tässä onnistuttiin hyvin.

Kuntalaisia pyrittiin osallistamaan kuntastrategiatyöhön monin tavoin, mm. järjestämällä kuntalaisraateja. Osallistujamäärät jäivät kuitenkin

pieniksi. Kuntalaisten aktivointi on ollut menneellä kaudella haastavaa, joten se on otettu yhdeksi tavoitteeksi uuteen strategiaan.

3 Johtopäätökset ja katse tulevaan

Yleiskatsaus

Rautjärven kunnan väkiluku laskee nopeasti ja kunta kärsii muuttotappiosta. Ennusteen mukaan työvoima pienenee jopa 33 % ja eläkeläisiä olisi vuonna 2030 jo 47 % väestöstä. Lasten määrä vähenee entisestään; peruskouluikäisiä olisi enää 143 ja alle 6-vuotiaita 86. Jotta tulevaisuuden suunta voidaan kääntää ja Rautjärvi pysyy elinvoimaisena asuinkuntana, tulisi tulevina vuosina saada muuttovoittoa työkäisistä ja lapsiperheistä. Syyskuussa 2021 Rautjärven työvoiman määrä oli 1206 henkilöä. Rautjärven vision 2030 tavoitteena on, että työvoiman määrä olisi tuolloin 1273.

Lapsiystävällinen kunta -toimintamalli

Jotta lapsiperheet pysyvät paikkakunnalla ja uusia muuttaisi, lapsiperheiden palveluiden tulee olla kunnossa ja ilmapiirin lapsiperheystävällinen. Rautjärven kunta selvittää mahdollisuuksia osallistua Unicefin Lapsiystävällinen kunta -toimintamalliin, joka auttaisi kuntaa tekemään lasten hyvinvoinnin kannalta oikeita ratkaisuja. Tavoitteena on ottaa toimintamallin mukaisia toimintatapoja käyttöön tulevan valtuustokauden aikana. Lapsiystävällisessä kunnassa jokainen lapsi tuntee olevansa arvokas, saa elää turvassa, saa harrastaa, saa äänensä kuuluviin, jokaisella lapsella on kavereita ja turvallinen aikuinen ja jokainen lapsi huomioidaan päätöksenteossa.

Kiintiopakolaisten vastaanottaminen

Rautjärven kunnan tavoitteena on vastaanottaa kolmena seuraavana vuonna n. 25 /vuosi samaa kansalaisuutta olevaa, ensisijaisesti lapsiperheitä. Pakolaisten kotouttamiseen panostetaan aiemmasta kokemuksesta viisastuneina entistä enemmän ja keskitytään edistämään pakolaisten interoitumista yhteisöön ensin järjestötoiminnan ja myöhemmin työllisyystoimenpiteiden avulla. Tähän tarvitaan myös yrittäjien sitoutumista ja ennakkoluulotonta asennetta. Pakolaistaustaiset henkilöt tuovat kuntaan työvoiman ja elinvoiman lisäksi myös kulttuurista monimuotoisuutta ja elävyyttä.

Työllisyyden hoito

Yksi Rautjärven kunnan suurimmista haasteista on korkea työttömyysprosentti (syyskuu 2021 12,9%) ja pitkäaikaistyöttömien määrä. Tähän haasteeseen vastataan perustamalla kuntaan oma työllisyysyksikkö. Yksikön työllisyyskoordinaattori tarjoaa neuvontaa työllistymiseen ja kouluttautumiseen liittyvissä asioissa sekä antaa työttömien työnhakijoiden työllistymistä tukevaa valmennusta ja ohjausta.

Työllisyyskoordinaattori koordinoi kunnan työllistämisen eri prosesseja, kehittää työllisyystoimintaa ja toimii linkkinä kaikilla hallinnon alueilla työllistämiseen liittyvissä kysymyksissä. Tehtäviin kuuluu lisäksi kunnan kuntouttavan työtoiminnan, työkokeilun ja palkkatukipaikkojen koordinointi.

Työllisyyskoordinaattori toimii yhteistyössä työllisyshoidon eri verkostojen kanssa. Lisäksi työllisyyskoordinaattori vastaa nuorten kesätyöllistämisen järjestämisestä yhteistyössä kunnan eri toimialojen kanssa. Työpajatoimintaa järjestetään kunnan omana toimintana. Koordinaattori toimii aluksi myös kunnan oman kuntouttavan työtoiminnan ryhmäohjaajana sekä erillisissä kuntouttavan työtoiminnan ryhmissä että työpajatyössä joko kiinteissä työpajatoimintaan varatuissa tiloissa tai ns. liikkuvana työpajana eri kohteissa. Jatkossa ohjaajiksi palkataan palkkatuella henkilöitä.

Työllisyyspalvelut ovat siirtymässä kunnille vuonna 2024 ja oman työllisyysyksikön avulla kunnassa olevia työllisyyden hoitoon tähtääviä prosesseja saadaan aloitettua.

Kuntalaisten kuulemismalli

Tulevalla valtuustokaudella otetaan käyttöön tapoja lisätä kuntalaisten osallisuutta ja järjestöjen aktiivisuutta. Uusista toimintatavoista tärkeimpinä ovat kuntalaisten kuulemisen toimintamalli ja säännölliset järjestöfoorumit. Kuntalaisten tarpeita kuullaan monipuolisesti ja heidän mahdollisuuttaan päästä vaikuttamaan itseään koskeviin palveluihin korostetaan. Lisäksi huomioidaan osallisuuden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden sekä esteettömyyden toteutuminen.

Kohtaamispaikka-toiminta

Kuntalaisten syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäisemiseksi käynnistetään kohtaamispaikkatoiminta eli avataan matalan kynnyksen yhteisöllinen tila, johon kuntalaiset voivat tulla tapaamaan toisiaan yhteisen asian äärellä. Kunnan kohtaamispaikalla tulee olemaan suuri rooli myös pakolaisten kotouttamisessa. Kohtaamispaikassa käynnistyy myös esimerkiksi Etelä-Karjalan Mieli ry:n Yhes-kohtaamispaikkatoiminta, joka pyrkii mielenterveyden tukemiseen. Tilan mahdollisimman laajan aukiolon saavuttamiseksi tarvitaan aktiivista yhteistyötä järjestöjen ja Eksoten kanssa. Kohtaamispaikka on esteetön.

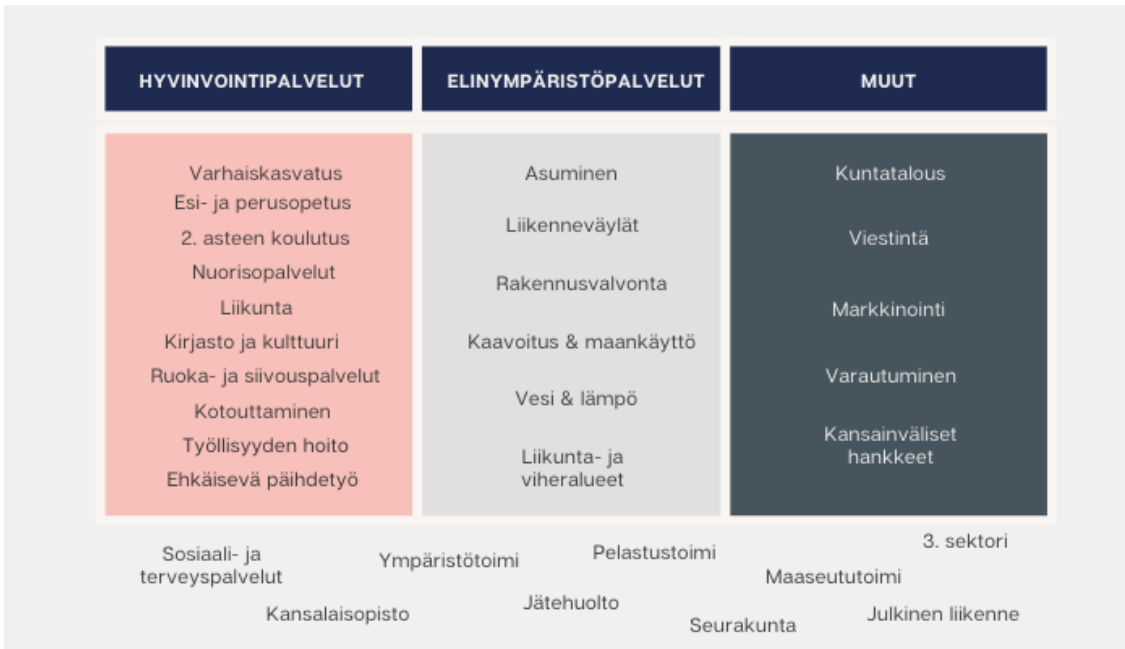
Rautjärven kunnan uhkat ja mahdollisuudet

Rautjärven kuntastrategiaprozessissa on tunnistettu kunnan tulevaisuudenuhkina mm. palvelujen saatavuuden sekä kulkuyhteyksien heikkeneminen, osallistumishalukkuuden aleneminen ja kuntatalouden huonot näkymät. Kunnan heikkouksina nähdään mm. tietoliikennetyhteyksien kattamattomuus, kuntalaisten puutteelliset digitaidot, haastavat koulutus- ja opiskelumahdollisuudet, kunnan vetovoimaisuus ja yrittämisen ohuus.

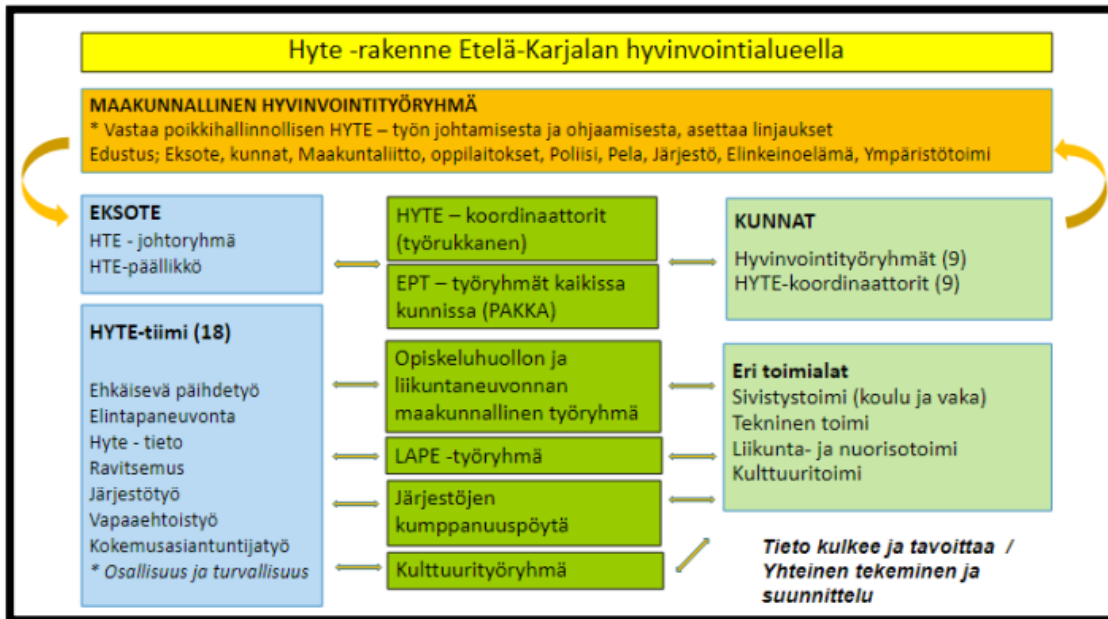
Vahvuuksina Rautjärvellä on viihtyisä ja turvallinen ympäristö asua ja elää, paikkakunnalla on oma peruskoulu ja lukio, kartonkitehdas työllistää satoja henkilöitä ja Hiitolanjoki kiinnostaa monia. Kunnalla on paljon mahdollisuuksia, kun panostetaan lasten ja nuorten hyvinvointiin, järjestöjen tukemiseen, etätyömahdollisuuksiin ja luonto- ja retkeilymatkailuun.

4 Toimintaympäristömme kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi

Kunnan eri toimialat työskentelevät yhdessä toimialarajat ylittäen huolehtiessaan kuntalaisten hyvinvoinnista. Kunnan tehtävät eivät ole vain erillisiä palveluita kuntalaiselle, vaan ne luovat yhteistyössä asukkaalle toimivia arjen ratkaisuja ja sujuvan elämän edellytyksiä. Näin mahdollistetaan erilaisista lähtökohdista tuleville ihmisille samanlaiset mahdollisuudet hyvään elämään.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenne ja verkostot Etelä-Karjalassa:

Kuvan lähde: Etelä-Karjalan hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2025

5 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Kuntastrategia on kuntalain mukaan laadittava vähintään kerran valtuustokaudessa, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Talousarvio ja –suunnitelma on laadittava siten, ne toteuttavat kuntastrategiaa. Rautjärven kunnanvaltuusto hyväksyi kuntastrategian 22.2.2021 § 3, ja kunnanhallitus hyväksyi päivitykset strategiaan 18.10.2021 § 199.

Rautjärven kuntastrategian teema vuosille 2021-2025 on **Rautjärvi - padot murtava koti- ja kutupaikka**. Kuntastrategia ja sen myötä kunnan toiminta pohjautuu seuraaviin arvoihin:

- **Avoimuus**; kannustetaan uusiin avauksiin; päätöksenteko osallistavaa
- **Yhteisöllisyys**; tehdään asioita yhdessä kuntalaisten hyväksi
- **Vastuullisuus**; toimitaan ihmistä ja luontoa kunnioittaen

Kunnan strategiset tavoitteet ovat:

- Tasapainoinen kuntatalous
- **Perheystävällinen hyvän elämän Rautjärvi**
- **Laadukas oppimisympäristö ja monipuoliset kouluttautumismahdollisuudet**
- Kulku- ja etätyöyhteydet tukevat kestäväää kehitystä ja palvelujen saavutettavuutta
- Rautjärvi on vetovoimainen luonto- ja retkeilymatkailukohde

Strategiset toimenpiteet, jotka linkittyvät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen pääteemoihin:

- Työllisyys- ja yrittäjyysohjelman laadinta ja toimeenpano
- Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestäminen ja harrastusmahdollisuuksien tukeminen perheiden arkea tukevalla tavalla
- Kuntalaisten osallistamisen aktivointi ja järjestötyön tukeminen
- Lukio-opetuksen ja työvaltaisen oppimisen järjestäminen

Hyvinvointisuunnitelma pohjautuu kuntastrategiaan ja siinä käsitellään erityisesti kuntalaisten hyvinvointia edistäviä tavoitteita ja kunnan vastuulla olevia toimenpiteitä maakunnallisen hyvinvointisuunnitelman painopistealueilla.

Kuntastrategian toimenpiteillä tavoitellaan elinvoimaista ja perheystävällistä Rautjärveä, jossa työvoimaa riittää, lukio on elinvoimainen, yritystoiminta uudistuu, tietoliikenneverkot tukevat etätyötä, juna kulkee ja monikuntaisuus osataan hyödyntää. Vuonna 2030 Rautjärvellä on muuttovoittoa, aktiivinen järjestötoiminta tukee kuntalaisten hyvinvointia, yrittäjämapiiri kannustaa yrityksiä kehittymään ja yrittäjyys hyödyntää myös kansainvälisiä markkinoita.

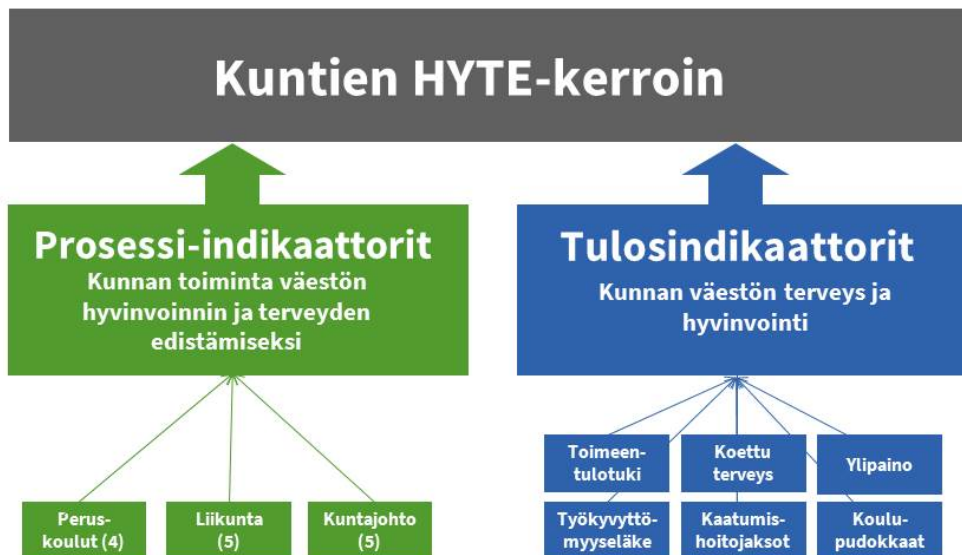

6 HYTE-kerroin ja TEA-viisari

Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Kuntien palkitseminen vaikuttavasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on tärkeää, koska hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja hyvinvointialueen edellytys. Lisäksi kannustimella pyritään vähentämään sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta.

Kannustin on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2023 alusta, jolloin kunnille jaetaan ensimmäisen kerran uudistuksen jälkeinen valtionosuus. Jo nyt tehtävä työ tulee siis vaikuttamaan rahoitukseen.

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräajoin, eivätkä ne tule olemaan aina samoja. (THL 2021)

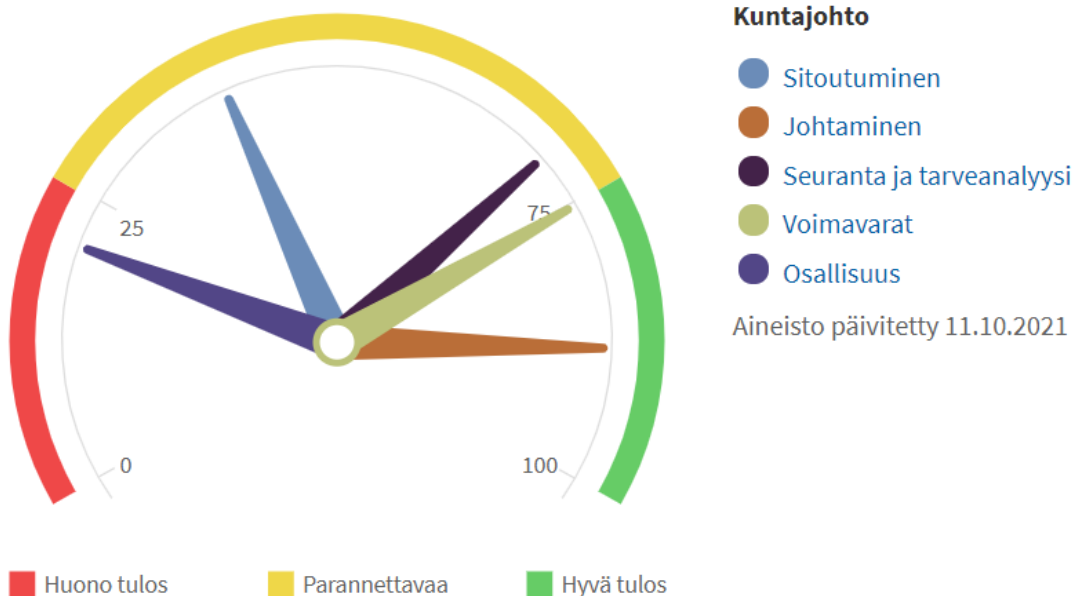
Kuva: THL 2021.

TEA-viisarilla mitataan toimintaa kuvaavia prosessi-indikaattoreita:

1. peruskoulut (4 yksittäistä indikaattoria)
2. liikunta (5 yksittäistä indikaattoria)
3. kuntajohto (5 yksittäistä indikaattoria)

TEA-viisari kuvaa terveydenedistämisaktiivisuutta. Kuntakohtaiset tiedot on saatavilla Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkisesta TEA-viisaritietokannasta. Alla Rautjärven kunnan pisteytykset on avattu niistä osa-alueista, joissa on eniten kehitettävää.

Kuntajohto : Rautjärvi 2021

	Rautjärvi	Koko maa
Kuntajohto	59	79
Sitoutuminen	40	80
Johtaminen	88	76
Seuranta ja tarveanalyysi	70	87
Voimavarat	75	78
Osallisuus	21	71

Osallisuutta voidaan parantaa seuraavasti:

- Kunnan verkkosivuille lisätään laaja hyvinvointikertomus ja kuvaus kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamiskeinoista
- Palveluiden suunnittelussa osallistetaan kuntalaisia enemmän:
  - hyödynnetään kokemusasiantuntijoita
  - tarjotaan kuntalaisille mahdollisuus vaikuttaa päätösten valmisteluun verkossa
  - tarjotaan kuntalaisille mahdollisuus osallistua kunnan talouden suunnitteluun tai hankintojen valmisteluun, seurantaan tai arviointiin
  - tarjotaan kuntalaisille mahdollisuus osallistua palveluidensa ideointiin, suunnitteluun, testaamiseen sekä toteutukseen yhteistyössä kunnan toimijoiden kanssa (yhteiskehittämisen periaate)

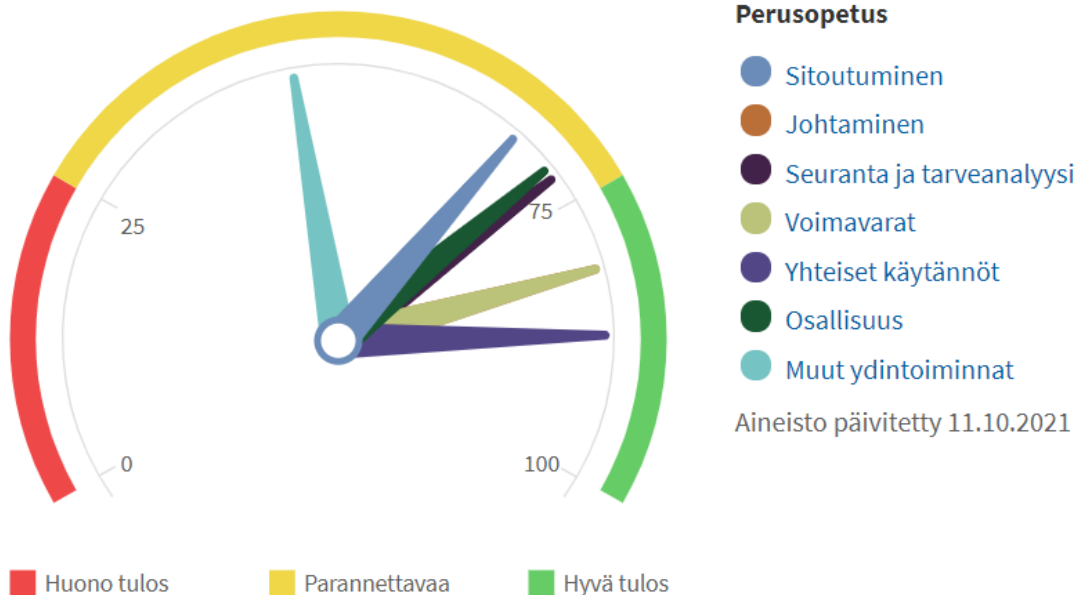
Kuntalaisten kuulemismallin käyttöönotto parantaa kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia ja niistä tiedottamista päätöksentekoprosessin eri vaiheissa.

Sitoutumisen osalta tulee kiinnittää huomiota seuraaviin:

- tarkastuskertomuksessa tulee arvioida hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutumista
- talous- ja toimintasuunnitelmaan tulee määritellä kunnan omat mittarit tai tunnusluvut, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista sekä kirjata toimenpiteitä sosioekonomisten hyvinvointi- ja terveysterojen kaventamiseksi
- ikäryhmittäiset tavoitteet terveellisten ravitsemustottumusten osalta (lapset ja nuoret, ikääntyneet)
- toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen
- turvallisuussuunnitelmat tulee käsitellä johtoryhmässä, lautakunnassa, hallituksessa ja hyvinvointiryhmässä

Turvallisuussuunnitelma tullaan liittämään osaksi kunnan strategista suunnittelua.

Perusopetus : Rautjärvi 2019

	Rautjärvi	Koko maa
Perusopetus	72	66
Sitoutuminen	67	60
Johtaminen	81	68
Seuranta ja tarveanalyysi	72	68
Voimavarat	81	57
Yhteiset käytännöt	87	82
Osallisuus	71	65
Muut ydintoiminat	46	62

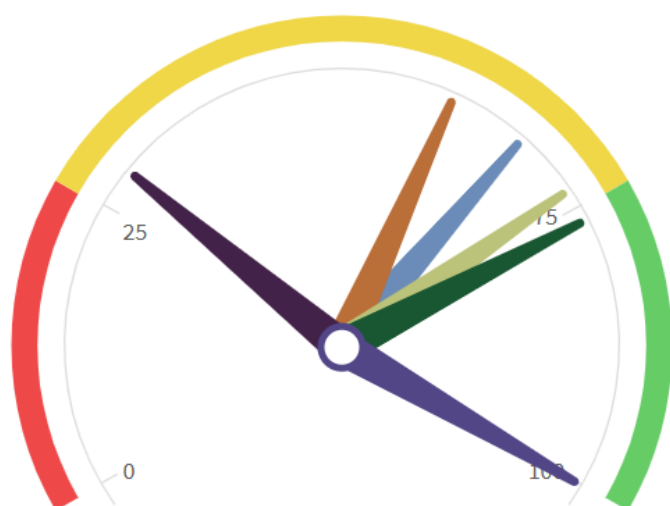
Muiden ydintoimintojen osalta tulisi

- parantaa ensimmäisen lounaan ajankohtaa ja syömiseen varatun ajan pituutta
- toteuttaa pitkiä liikuntavälitunteja
- aktivoida oppilaita koulumatkaliikuntaan

Sitoutumista voidaan kehittää

- kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksen tulosten esitleminen henkilöstökokouksessa
- kuvataan koulun opetussuunnitelmassa kouluruokailun järjestämisessä tehtävä yhteistyö huoltajien kanssa

Liikunta : Rautjärvi 2020

Liikunta

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Osallisuus
- Muut ydintoiminat

Aineisto päivitetty 11.10.2021

■ Huono tulos   ■ Parannettavaa   ■ Hyvä tulos

	Rautjärvi	Koko maa
Liikunta	67	72
Sitoutuminen	67	62
Johtaminen	60	83
Seuranta ja tarveanalyysi	29	54
Voimavarat	73	63
Osallisuus	100	95
Muut ydintoiminat	76	75

Liikunnan seuranta ja tarveanalyysiä voidaan kehittää:

- seuraamalla pyöräliikenteen määrää liikennelaskurilla, liikennelaskennalla tai tutkimusten/kyselyiden avulla
- tekemällä sukupuolittaista seuranta eri ikäryhmien liikunta-aktiivisuudessa
- esittelemällä lasten ja nuorten, työikäisten ja liikkumis- ja toimintaesteisten liikunta-aktiivisuutta johtoryhmälle ja luottamushenkilöille

- kuvaamalla työikäisten ja liikkumis- ja toimintaesteisten liikunta-aktiivisuutta hyvinvointikertomuksessa

Johtamisosiota voidaan parantaa

- ottamalla liikunnasta vastaava viranhaltija mukaan yleiskaava- tai osayleiskaavasunnitteluun
- ottamalla liikkumisen (kävely ja pyöräily, virkistysreitit) ja liikunnan edistäminen kunnan yleissuunnittelun (yleiskaavat, osayleiskaavat) yhdeksi lähtökohdaksi

Muut TEA-viisarit

Kulttuuri

Toimenpiteet, joihin tulee kiinnittää huomiota tällä valtuustokaudella:

- Kulttuuria koskevien lakien ja asiakirjojen läpikäyminen hyvinvointilautakunnassa ja johtoryhmässä
  - Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019)
  - Peruspalvelujen saatavuuden arviointi 2019
  - Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa (2018, OKM & STM)
- Hyvinvointikertomuksessa kuvataan ja hyvinvointilautakunnalle ja johtoryhmälle/hyvinvointitiimille esitellään
  - Kuntalaisten tyytyväisyyttä kulttuuripalveluihin
  - Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellista osuutta alle 18-vuotiaista
  - Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden asiakkaille/asukkaille tarjotun kulttuuritoiminnan määrää (tilaisuudet, vierailut, tapahtumat)
- Nimetään kulttuuritoimijoiden ja kunnan yhteinen asiantuntijaelin, joka kokoontuu säännöllisesti (esim. kulttuurifoorumin muodossa)
- Laaditaan ja otetaan käyttöön kuntaan kulttuurikasvatussuunnitelma yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa
- Tuetaan kuntalaisten osallistumismahdollisuuksia kulttuuriin taloudellisesti (esim. Kaiku-kortti, tuki taiteen perusopetukseen) ja muuten (esim. kulttuurikaveri-toiminta)

7 Hyvinvoinnin edistämisen erillishjelmat ja -suunnitelmat

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi Rautjärvi on sitoutunut useisiin toimenpideohjelmiin, jotka konkretisoivat eteläkarjalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimenpiteitä vuosille 2021–2025. Osa alla olevien ohjelmien tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan Hyvinvointikertomuksen yhteydessä vuosittain.

- Rautjärven kuntastrategia 2021-2025
  - Työllisyys- ja yrittäjyysohjelma
  - Kuntalaisten kuulemisen toimintamalli
- Etelä-Karjalan suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2021–2025
- Ikäystävällinen Etelä-Karjala -hanke
- Etelä-Karjalan kotouttamisohjelma vuosille 2021–2024
- Etelä-Karjalan alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019–2022 Yhdessä - tukena arjessa, mukana elämässä
- Etelä-Karjalan liikennejärjestelmäsuunnitelma 2030
- Maakunnallinen osallisuusohjelma (päivitys)
- Etelä-Karjalan vammaispoliittinen ohjelma (päivitys)

8 Hyvinvointisuunnitelma

Teema	Kohde-ryhmä	Tavoite	Toimenpiteet	Aika-taulu	Mittari
Terveelliset elintavat	Koko väestö	Hyvinvoiva kuntalainen: hyvinvointia ja terveyttä edistävien osa-alueiden kuten hyvän ravitsemuksen, riittävän liikunnan ja unen vahvistaminen ja tukeminen	Liikuntaneuvonta		Liikuntaneuvonnan asiakkaiden määrä
			Terveellisten elintapojen edistämisen teemaviikot yhteistyössä Eksoten ja järjestöjen kanssa		
			Terveellinen aamupala -tempaus esim. kohtaamispaikalla		
		Alkoholinkulutus laskee ja tupakointi ja muiden päihteiden käyttö vähenee	Kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitelmallisuutta lisätään ja yhteistyötä Eksoten EPT:n kanssa lisätään (mm. tempaukset, tietoiskut, teemaviikot, koulussa päihdeoppitunnit)		Alkoholijuomien myynti, 100 % alkoholia, litraa / 18 vuotta täyttäneet
	Pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien kotouttamisessa tuetaan terveellisiä elintapoja	Yhteistyö esim. liikuntaseurojen kanssa; liikuntalajeihin- ja paikkoihin tutustuminen		Osallistujamäärät	
		Kansalaisopistoon ilmaiset tutustumiskäynnit			

	Lapset ja nuoret	Lasten liikkuminen lisääntyy Lasten ja nuorten ruokailutottumukset paranevat	Tarjotaan monipuolisia kerhoja/harrastusmahdollisuuksia; Suomen harrastamisen malli Aktivoidaan koululaisten koulumatkaliikuntaa Toteutetaan pitkiä liikuntavälitunteja Terveellisten elintapojen tukeminen nuorisotyössä: esim. välipalat		Suomen harrastamisen malli: osallistujat Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (HYTE-kerroin) Ei syö aamupalaa joka arkiamu, % 4. ja 5. luokan oppilaista Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (HYTE-kerroin)
	Työikäiset	Kunnasta löytyy jokaiselle mielekäs tapa liikkua	Ylläpidetään ja tarjotaan toimivia ja monipuolisia liikuntapaikkoja sekä yksilöille että järjestöille/ryhmille		
	Ikkään-tyneet	Ikkääntyneiden toimintakyky pysyy nykyisellä tasollaan tai paranee	Aktivoidaan vertaisohjaajien toimintaa esim. eläkeläisjärjestöissä		
			Hoksauta minut-kortti käytössä		Palautuneet Hoksauta minut -kortit
			VV-neuvosto järjestää hyvinvointia tukevaa toimintaa, tempauksia, luentoja jne.		Toimintojen määrä Osallistujien määrä Palaute
		Kaatumisten määrä vähenee	Toimintakykyä ja tasapainoa tuetaan liikuntaneuvonnalla ja liikuntaryhmillä Teiden kunnossapidolla ehkäistään kaatumisia Kodin turvallisuus teemana esim. vanhusten viikolla		Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä (HYTE-kerroin)
Mielen hyvinvointi	Koko väestö	Edistetään pakolaisten ja muiden maajanmuuttajien mielenterveyttä osallisuutta lisäämällä	Koulutetaan kunnan työntekijöitä ja järjestöaktiiveja pakolaisten kohtaamisessa, mm. pakolaisstartti-tilaisuus		Koulutuksiin osallistuneiden määrät
			Mielenterveyden ensiapu (MTEA) -koulutukset pakolaisten parissa toimiville järjestöjen vapaaehtoisille		
			Ystävöiminta ja -perheet		Ystävöimintaan osallistuneiden määrä
			Kotoutumisen kokemusasiantuntijoita hyödynnetään kotouttamistyössä		
			Kunnan palvelut tukevat kuntalaisten mielenterveyttä ja työssä jaksamista	Kuntalaisille tarjotaan monipuolista kulttuuritarjontaa (vähintään nykyisellä tasolla) järjestetään kulttuurifoorumi, jossa kuntalaiset pääsevät osallistumaan kulttuuripalvelujen suunnitteluun	
		Kuntalaisten mielenterveysosaamisen ja -tietoisuuden vahvistaminen	Itsehoito-ohjelmista ja muista palveluista tiedotetaan selkeästi (yhteistyössä Hyvä mieli-hankkeen kanssa)		

		Tapahtumat, seminaarit, luennot yhteistyössä Hyvä mieli-hankkeen kanssa)		
	Kunnan työntekijöiden mielenterveysosaaminen vahvistaminen	Mielenterveyden ensiapu -koulutukset henkilöstölle		MTEA -koulutuksiin osallistuneiden määrä
Lapset ja nuoret	Lasten ja nuorten mielenterveyden vahvistaminen	Nuorisotyön ja koulun yhteistyö: Stoppari- ja Mahis-toiminta, tukioppilastoiminta, ryhmätykset, teemapäivät Nuorten mielenterveyden ensiapu- koulutus nuorisotyöntekijöille, koulun henkilöstölle ja harrastustoimintojen ohjaajille Hyvän mielen koulu (Mieli ry) - koulutukset henkilöstölle - materiaalit käyttöön Pakolaistaustaisille lapsille "ystävätoiminta" koulussa ja vapaa-ajalla (3. sektorin kanssa) Kulttuurikasvatussuunnitelman käyttöönotto varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa		Toimintakertojen ja osallistuneiden määrä Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista
	Lapset ja nuoret viihtyvät koulussa	Lapsia osallistetaan koulutoiminnan suunnittelussa Opettajat ja koulunkäynninohjaajat keskustelevat matalalla kynnyksellä oppilaan kanssa, jos heillä herää huoli oppilaan hyvinvoinnista		Pitää koulunkäynnistä, % 4. ja 5. luokan oppilaista Pitää koulunkäynnistä, % 8. ja 9. luokan oppilaista Ei ole kiusattu koulussa lainkaan lukukauden aikana, % Ei ole osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen, %
	Nuoret aikuiset käyttävät etsivän nuorisotyöntekijän palveluita	Etsivä nuorisotyöntekijä on esillä ja toimii aktiivisesti mm. somen kautta		Etsivän asiakkuuksien määrä
	Koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten osuus pienenee	Entistä aktiivisempi tiedotus etsivän nuorisotyöntekijän palveluista (yhteistyökumppanit, huoltajat) ja etsivän nuorisotyön yhteydenottojärjestelmästä (www.yhteysetsivaan.fi)		Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (HYTE-kerroin)
Työikäiset	Kuntalaisille tarjolla mielenterveyttä tukevaa toimintaa	Käynnistetään Yhes-kohtaamispaikkatoiminta yhdessä Mieli ry:n kanssa		Kohtaamispaikan kävijämäärä ja palaute
	Perheen toimiva arki	Ajankohtainen ja aktiivinen viestintä perheiden palveluista (kunta, Eksote, 3. sektori) Wilman välityksellä säännöllisesti		
Ikään-tyneet	Digiosaaminen paranee ja digipalveluiden käyttö lisääntyy	Digiopastusta tarjotaan kirjastolla ja kohtaamispaikassa Vertaisohjaajien kouluttaminen		
	Ikääntyneiden yksinäisyys vähenee	Arjen olohuone-toiminta kohtaamispaikassa Yhteistyö MAA-hankkeen/ikäystävällinen E-K kanssa		Kävijämäärä MAA-hankkeen asiakasmäärät

Työllisyys	Työ-ikäiset	Työttömien ja pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee	Työllisyys- ja yrittäjyysohjelman laadinta ja toimeenpano		Pitkäaikaistyöttömänä olleiden osuus työvoimasta %
		Toimeentulotuen tarve vähenee	Tarjotaan heikossa työmarkkina-asemassa oleville pääsy osaamista kehittäviin palveluihin (opisto tarjoaa oppimisympäristön)		Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet, % 25-64-vuotiaista (HYTE-kerroin)
			Perustetaan kuntaan oma työllisyysyksikkö, johon palkataantyöllisyyskoordinaattori		Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (HYTE-kerroin)
Osallisuus	Koko väestö	Rautjärven kunta toimii Unisefin lapsiystävällisen toimintamallin mukaisesti	Perustetaan Lapsiystävällinen kunta -työryhmä, joka käy läpi Unisefin tarjaman alkukoulutuksen		Unisefin arvio kunnan toiminnasta hakuprosessin aikana
			Tehdään kartoitus lapsiystävällisyyden nykytilasta		Lapsivaikutusten arviointien määrä valtuustokaudella
			Laaditaan toimintasuunnitelma lapsiystävällisyyden parantamiseksi		
		Perustetaan lapsiparlamentin mukainen kuulemisen malli lapsille			
		Järjestetään lasten kyselytunti koululla/päiväkodilla			
		Päätöksistä tehdään lapsivaikutusten arviointeja			
		Kuntalaisten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet lisääntyvät	Kuntalaisten kuulemismallin käyttöönotto: mallissa on kuvattu kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet, kuulemismalli nähtävillä kunnan nettisivuilla		
			Asukastyytyväisyyden toimintamallin käyttöönotto		
			Järjestöfoorumi (tmv) kokoontuu säännöllisesti		
		Aktiivinen ja uudistuva järjestötoiminta	Yhteistyö Oiva Osallisuus -hankkeen ja Etelä-Karjalan järjestöjen ja maakunnan kumppanuusverkosto -hankkeen kanssa		
			Järjestöjen toiminta-avustusten myöntämisperusteet päivitetään tukemaan järjestöjen perustehtävää		

VALTUUSTOKÄSITTELY

9 Suunnitelman laatijat

Projektityöntekijä Pipsa Vuorela

Hyvinvointijohtaja Virpi Nevalainen, virpi.k.nevalainen@rautjarvi.fi, puh. 040 700 2941

Suunnitelman laatimisessa kuultiin kunnan johtoryhmää, hyvinvointipalveluiden yksiköiden esihenkilöitä ja kunnan hyvinvointitiimiä.

10 Suunnitelman hyväksyminen

30.11.2021 Hyvinvointilautakunta §

7.12.2021 Kunnanhallitus

13.12.2021 Kunnanvaltuusto